

В.В. ЧУГУНОВ

ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНИЙ
ДІАГНОЗ

Львів
ВИДАВЕЦЬ МАРЧЕНКО Т.В.
2025

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих медичних навчальних закладів, лікарів-інтернів та слухачів закладів післядипломної медичної освіти III – IV рівнів акредитації (лист МОНУ № 1/11-2794 від 02.04.2010 р.)

Рекомендовано Центральним методичним кабінетом з вищої медичної освіти МОЗ України як навчальний посібник для студентів вищих медичних навчальних закладів, лікарів-інтернів та слухачів закладів післядипломної медичної освіти III – IV рівнів акредитації (протокол № 2 від 19.03.2010 р.)

Рецензенти:

Б.Д. Карвасарський, керівник Федерального науково-методичного центру з психотерапії й медичної психології РФ та відділу неврозів і психотерапії Санкт-Петербурзького науково-дослідного психоневрологічного інституту ім. В. М. Бехтерева, д-р мед. наук, проф.,
Головний психотерапевт МОЗ РФ

В.П. Самохвалов, завідувач кафедри психіатрії, наркології, психотерапії з курсом загальної і медичної психології Кримського державного медичного університету ім. С.І. Георгіївського МОЗ України (Сімферополь),
д-р мед. наук, проф.

Т.І. Ахмедов, професор кафедри реабілітації і психотерапії Харківської медичної академії післядипломної освіти МОЗ України, д-р мед. наук, проф.

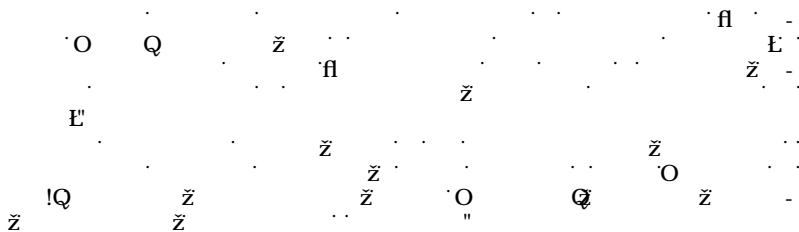
Чугунов В.В.

Ч83 **Психотерапевтичний діагноз :**

– 4-е вид., доповн. – Львів :

В.В. Чугунов.
Марченко Т.В., 2025. – 322 с.

ISBN 978-617-7937-21-9

УДК 615.851:616-07

ПЕРЕДМОВА

1

Навчальний посібник¹ присвячено, як впливає з його назви, *діагностиці в психотерапії* – діагностиці в широкому розумінні поняття – і *психотерапевтичному діагнозу*: його логіці й семантиці, алгоритму і структурі, формулюванню й оформленню.

До викладу діагностики – діагностики у широкому сенсі поняття – і власне психотерапевтичного діагнозу – його логіки і семіотики, алгоритму і структури, формулювання та оформлення – додано глави, які присвячено опису метода психотерапії – *клініко-психофеноменологічного метода*, і фундаментального поняття діагностики, яке раніше тільки малось на увазі – *психофеноменологічного профілю*; також розширено розділи, які присвячено психоїчному дискусу, клініко-психопатологічній феноменології / синдромології і критеріям вибору методів і методик психотерапії (з описом їх клінічного наповнення).

Раніше психотерапевтичний діагноз – як найважливіший аутоідентифікуючий атрибут дисципліни-психотерапії – розглядався у двох виданнях моєї монографії *«Клініка й дис-*

¹ Чугунов В.В. Діагностика в психотерапії та психотерапевтичний діагноз: [Навчальний посібник]. – Харків: Наука, 2010. – 304 с. – (Психо[терапевт]-[и][т]чна б-ка).

Чугунов В.В. Диагностика в психотерапии и психотерапевтический диагноз: [Учебное пособие]. – Харьков: Наука, 2010. – 304 с. – (Психо[терапевт]ическая б-ка).

*циплінарна історія психотерапії*², першому вітчизняному підручнику *«Психотерапія»*³, розділі *«Логіка й семіотика діагнозу в психотерапії»*⁴ монографії професора Володимира Андрійовича Абрамова, численних статтях (як моїх власних, так вже й інших авторів), а також у моїй докторській дисертації *«Теоретичне, клініко-діагностичне, медико-психологічне, психотехнічне та психопатологічне обґрунтування й оцінка психотерапії психогенно-обумовлених розладів»*⁵.

Цей текст, – порівняно з текстами серії «психоїчних клінік», – дещо спрощений змістовно, та й структурно редукований, – перш за все задля адаптації до навчальних цілей.

Окреме видання, присвячене лише єдиному з атрибутів дисципліни, – щоправда, найважливішому, – засвідчує вагомість предмета обговорення.

2

Імовірно, я традиційно посилатимуся на свої праці у галузі психотерапії – не стільки на публікації [у періодиці], скільки на згадані раніше; у такому випадку я вдаватимуся до скорочених їхніх назв, а саме: *«Клініка психотерапії»*, *«Підручник психотерапії»*, *«Логіка й семіотика діагнозу»* та *«Обґрунтування психотерапії»*; зараз до них додається також *«Діагностика в психотерапії»*.

² Чугунов В.В. Клиника и дисциплинарная история психотерапии. – Киев: Здоров'я; Харьков: Око – Наука, 2002. – 768 с. – (Психо[терапевт]ическая б-ка).

Чугунов В.В. Клиника и дисциплинарная история психотерапии. – 2-е изд., стереотип. – Киев: Здоров'я; Харьков: Око – Наука, 2008. – 768 с. – (Психо[терапевт]ическая б-ка).

³ Михайлов Б.В., Табачников С.И., Витенко И.С., Чугунов В.В. Психотерапия: Учебник для врачей-интернов высших медицинских учебных заведений III – IV уровней аккредитации. – Харьков: Око, 2002. – 768 с. – (Медицинский учебник).

⁴ Чугунов В.В. Логика и семиотика диагноза в психотерапии // Абрамов В.А. Стандарты многоосевого диагноза в психиатрии. – Донецк: Донеччина, 2004. – С. 154 – 171.

⁵ Чугунов В.В. Теоретичне, клініко-діагностичне, медико-психологічне, психотехнічне та психопатологічне обґрунтування й оцінка психотерапії психогенно-обумовлених розладів: Автореф. дис. ... д-ра мед. наук: 19.00.04. – Харків: Харк. медична академія післядипломної освіти, 2007. – 40 с.

3

Деякі зауваження стосовно довідково-бібліографічного апарату цього видання.

Я, як і раніше, дотримуюся розводження *використаної літератури* і [основних] *джерел*, посилання на які позначені знаком *; як і раніше, воно в цілому означає різницю між *вірогідними* («істинними») *судженнями* й *аналізованими текстами* (що містять *дискурсивні міркування*, або *інтерпретації-тлумачення*).

Проте, враховуючи навчальну спрямованість тексту, наприкінці кожного розділу я наводжу *рекомендовану літературу*: цим я цілеспрямовано доповнюю ті бібліографічні посилання, які трапляються в ході викладу (на них я вже не посилаюся, вважаючи цю літературу обов'язковою для вивчення / ознайомлення). І ще: я не поділяю цю літературу на *основну* і *додаткову*, оскільки перша завжди вкладається у дві облігатні позиції: це «*Клініка психотерапії*» і «*Підручник психотерапії*» (посилання на них я саме через це випускаю), — а решта, таким чином, належить до другої.

Щодо власне довідкового апарату, то в досить вузькофаховому тексті він є зайвим (оскільки предмет — монотонний, епоніми в основному асоційовані з методами / методиками / техніками, глоси — не цілком доречні, географія — незначна), і я заздалегідь адресую читача до відповідного апарату в будь-якому з видань «*Клініки психотерапії*».

До того ж, я — зазвичай — наводжу анотації різними мовами.

4

Окрім викладу *особливостей психотерапії*, *складу*, чи *частин*, *психотерапевтичного діагнозу*, і власне *логіки-семіотики-алгоритму* самого процесу *діагностики*, окрема частина присвячена порівняльному аналізу *діагностичних способів* і систем (респективне діагностичному апарату) різноманітних — основних — методів і методик психотерапії, згідно з розробленою (і наведеною тут) їхньою класифікацією. Фактично йдеться про скопійовані однойменні рубрики опису методів із «*Клініки психотерапії*», які були майже без змін використані потім і в «*Підручнику психотерапії*»; цей матеріал випереджують семіологічно близькі діагностичні позиції: *феноменологія*,

поняття і концепти, структура особистості (в останньому випадку йдеться про всю сукупність персонологічних поглядів).

Я залишаюся вірним своїй схильності до [реконструкції] історії, з її неминучим сциєнтично-соцієтальним флер'ом: хоча діагностика в [окремих методах] психотерапії — і в цьому полягає специфічний парадокс цієї психодисципліни — вважається можливою поза контекстом терапії, вона цілковито неувяна поза контекстом генеалогії [методу / методики]; саме через це до кожного методу / методики я додаю різного ступеня глибини історико-персонологічну довідку (проте, аби не перетворювати текст у наукознавчий, я — з величезним жалем — випустив вказівки на методолого-філософські запозичення; за бажанням можна почерпнути ці відомості з «*Клініки психотерапії*»).

5

І ще одне зауваження. Говорячи — у «*Клініці психотерапії*» — про методологію дослідження, — у її щоденному, побутовому, ракурсі, — я охопив ряд питань, які задавав собі і які послуговували своєрідними пунктами проекції клініко-дисциплінарно-еволюційного аналізу на площину психотерапевтичної практики. Я хочу повторити одне з них, що стосується діагностики: чому психотерапевти, проводячи *de facto* складні діагностичні розрахунки, багат шарову диференційну діагностику (адже нерідко йдеться про горезвісних «тяжкохворих», про психосматику як таку!), діючи в жорсткій відповідності до синкретичної персонології, вибудовуючи шляхи терапії, орієнтуючись на найтонкіші особистісні зрушення, *de jure* позбавлені права діагностування і вагаються ніби на роздоріжжі між діагнозом психіатричним (поставленим психіатрами), [психо]соматичним (що визначений інтерністами) і патопсихологічним («висновком за даними експериментально-психологічного дослідження», у кращому випадку так званими «регістр-синдромами»)?

Власне, цей посібник і підсумовує усе раніше написане про психотерапевтичну діагностику і психотерапевтичний діагноз.

Доцільність нового, окремого тексту — не лише у зручності користування, аж ніяк; спрямовані на єдине завдання, дані й матеріали починають діяти, створюючи особливу якість; виникає інша, централізована навколо *διὰ νοσίζ*'а система, проявляються інші ракурси й значення загальнотеоретичних суджень і конкретно-практичних констатацій, інша структура-ієрархія,— і навіть інша констеляція базових, примордіальних дисциплінарних атрибутів.

6

Я вдячний рецензентам: професору Борису Дмитровичу Карвасарському, професору Віктору Павловичу Самохвалову і професору Тарієлю Ільясовичу Ахмедову.

Також я хотів би подякувати професорам Борису Володимировичу Михайлову та Олександрові Орестовичу Фільцу за надані матеріали з класичного (а втім, і сучасного) та групового [психо]аналізу.

Рекомендована література (135)

Контрольні питання (136)

Розділ 7. Фармакотерапевтична складова (III частина)

психотерапевтичного діагнозу (137)

7.1. Поняття «фармакологічного фону» (138)

7.2. Терапевтичний і спеціальний
фармакологічний фон (138)

Рекомендована література (146)

Контрольні питання (147)

Розділ 8. Прогностична складова (IV частина)

психотерапевтичного діагнозу (148)

8.1. Синдромогенез, синдромокінез
і синдромотаксис у сфері компетенції
психотерапії: метасиндроми (148)

8.2. Типологія метасиндромів (150)

Рекомендована література (154)

Контрольні питання (156)

**Частина IV. Логіка, семіотика й алгоритм
діагнозу в психотерапії (157 – 182)**

Вступ (159)

Розділ 9. Загальна [психо]діагностика

і спеціальні діагностичні прийоми (160)

Рекомендована література (166)

Контрольні питання (167)

Розділ 10. Логіка, семіотика й алгоритм діагнозу

в психотерапії. Основні положення (168)

Рекомендована література (175)

Контрольні питання (176)

Розділ 11. Правила формулювання й дизайн

психотерапевтичного діагнозу (177)

Рекомендована література (181)

Контрольні питання (182)

**Частина V. Діагностичний апарат (прийоми й системи)
методів і методик психотерапії (183 – 260)**

Вступ (185)

Розділ 12. Класифікація методів і методик психотерапії (188)

Рекомендована література (195)

Контрольні питання (196)

Розділ 13. Феноменологічний арсенал,
понятійно-концептуальна платформа
та персонологія в уявленнях методів
і методик психотерапії (197)

Рекомендована література (249)

Контрольні питання (250)

Розділ 14. Діагностичний апарат (прийоми й системи)
методів і методик психотерапії (251)

Рекомендована література (259)

Контрольні питання (260)

Закінчення (261 – 265)

Рекомендована література (264)

Контрольні питання (265)

Післямова (266 – 268)

Список використаної літератури (269 – 274)

Перелік основних джерел (275 – 297)

Résumé (298 – 304)

Summary (305 – 310)

Анотація (311 – 317)

Наукове видання

Чугунов Вадим Віталійович

ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНИЙ ДІАГНОЗ

Навчальний посібник

Формат 60x84/16. Папір офсет.
Гарнітура Baskerville. Ум. друк. арк. 18,72.

! ' ž+- \$)' ž ž "ž', f\$ \$E' +S!% !) +
!a U\` .magnol064 i _f"bYh

Đ

ž

*+, (' S" S) "&S% ž

" "